

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Свириденко О.Г.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Комарова К.В.

Демократизація багатьох сфер суспільного життя привела до формування нового типу взаємовідносин влади та громадян, який базується на безумовній відповідальності владних інституцій перед людьми, що досягається прозорістю у прийнятті рішень, системному звітуванні за власні кроки, а також постійному інформуванні населення про подальші кроки. На сьогодні актуальною проблемою в управлінні сучасним демократичним суспільством залишається не тільки зниження довіри і поваги до влади зі сторони громадянського суспільства, відсутність відкритого діалогу з представниками влади, але й низький рівень готовності суспільства до участі у процесі прийняття рішень щодо розв'язання місцевих проблем. Аналіз ключових принципів забезпечення реалізації транспарентності в діяльності органів публічної влади є актуальним та необхідним напрямком наукового дослідження.

У Законі України «Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства» зазначені основні напрями щодо розбудови інформаційної інфраструктури для забезпечення розвитку інформаційного суспільства. На основі аналізу положень даного нормативно-правового акту можна зазначити, що існує необхідність застосування наступних принципів: рівноправного партнерства державних органів, громадян і бізнесу; прозорості та відкритості діяльності державних органів; гарантованості права на інформацію, вільного отримання та поширення інформації, крім обмежень, установлених законом; підконтрольності та підзвітності державних органів громадськості [1].

У науковій практиці сформувалися різні підходи щодо визначення поняття транспарентності. Поняття «транспарентність» має іноземне, а саме латинське походження. Етимологічно воно утворилося від латинських «trans» – прозорий та «pareo» – бути очевидним. Дослівний переклад на українську мову англійського терміну «transparency» означає «прозорість».

Американські науковці В. Брук та М. Теллер зазначають, що транспарентність – це складне поняття із довгою історією, яке відображає процес постійного підвищення відкритості уряду для громадського контролю, розширення доступу громадян до публічної інформації, участь громадян у процесі прийняття рішень. Прозорість також включає етичну поведінку, ставлення і дії як громадян, так і державних службовців [2].

Усе це призводить до того, що визначення змісту транспарентності діяльності органів публічної влади в Україні викликає складність для розуміння. Поряд із терміном «транспарентність» використовують терміни «прозорість», «відкритість», «гласність», «підзвітність», «доступ до публічної інформації» тощо. На нашу думку, така наукова невизначеність стримує процес реалізації принципу транспарентності в органах публічної влади.

Аналізуючи теоретичний аспект прозорості, можна виділити наступні її ключові принципи: участь, прозорість та підзвітність, етичні принципи діяльності органів місцевого самоврядування.

1) Участь – принцип забезпечення реалізації права на участь громадськості в процесі прийняття рішень у формуванні регіональної та державної політики. Українське законодавство передбачає можливість участі громадян в процесі прийняття рішень місцевого значення через механізми місцевої демократії: збори громадян за місцем проживання, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення, місцевий референдум, консультації з громадськістю, петиції, громадський бюджет тощо.

Міжнародна асоціація з участі громадськості International Association for Public Participation (IAP2) визначає 5 рівнів участі:

- інформування: надання громадськості збалансованої та об'єктивної інформації, яка допоможе їй у розумінні проблем й у пошуку альтернатив, можливостей та рішень через веб-сторінки, відкриті офіси, відкриті звіти (публічне звітування);

- консультування: отримання громадської думки щодо аналізу, альтернатив та/або рішень стосовно конкретного політичного питання або політичного процесу через використання таких інструментів, як: фокус-групи, опитування, публічні зустрічі та обговорення;

- залучення: двосторонні комунікації, які ґрунтуються на взаємних інтересах та потенційно спільних цілях з метою забезпечення постійного обміну думками;

- співпраця: співпрацювати з громадськістю у кожному аспекті рішення, включно з розробкою альтернатив та визначенням бажаного рішення;

- партнерство: надати громадськості можливість остаточного ухвалення рішення, використовуючи громадське журі, делеговані рішення, бюлетені. Це найвищий рівень залучення громадськості.

2) Прозорість – забезпечення органами публічної влади доступу до повної, об'єктивної та достовірної інформації.

3) Підзвітність – забезпечення підзвітності органів місцевого самоврядування та демократичний контроль за діяльністю влади, використовуючи такі інструменти як: аудит, кодекс етики, нагляд.

31 березня 2021 р. громадська організація Transparency International Ukraine презентувала результати двох рейтингів – Рейтингу прозорості 100 найбільших міст України та Рейтингу підзвітності 50 міст України.

За результатами дослідження підзвітності міст можна стверджувати, що загальний рівень реалізації підзвітності менший, ніж прозорості. Рівень прозорості та підзвітності міст не залежить ані від їхнього розміру, ані від регіону. Головним фактором у впровадженні змін є проактивна позиція органів місцевого самоврядування. Ще одна причина відставання сфер підзвітності від прозорості полягає у розриві між формальною і практичною відкритістю. Виконання індикаторів прозорості є передумовою, а не гарантією виконання індикаторів підзвітності.

Можемо стверджувати, що за результатами обох досліджень рівень підзвітності виявився вчетверо нижчим за рівень прозорості (рис. 1).

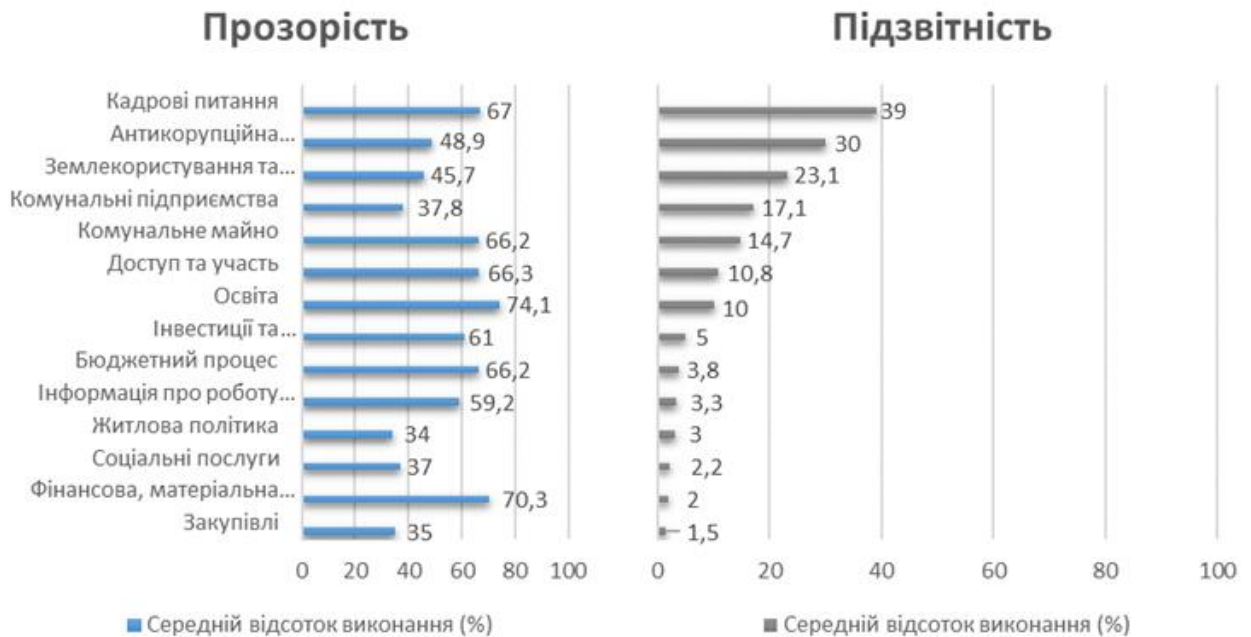

Рис. 1 Порівняння середнього відсотку виконання сфер у підзвітності й прозорості міст України [3]

4) Етичні принципи діяльності органів місцевого самоврядування. У цьому зв'язку викликає інтерес практика управління репутацією органів місцевого самоврядування та визначення можливостей її позитивного впливу на результативність та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування в Україні [4].

Таким чином, реалізація принципу транспарентності є ключовим аспектом демократичного управління в діяльності органів публічної влади та розглядається як одне з важливих досягнень реформ, що проводяться останні роки в Україні. Транспарентність як інструмент доброго врядування дозволяє забезпечити реалізацію прав на участь громадськості в процесі прийняття рішень шляхом доступу до публічної інформації через відкритий діалог та партнерство.

Перелік посилань:

1. Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 трав. 2013 р. № 386. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>
2. Burke W., Teller M. A Guide to Owning Transparency. How Federal Agencies Can Implement and Benefit from Transparency. Washington, 2009. – 88 p.
3. Аналітичний звіт «Рейтинги прозорості та підзвітності міст – 2020». – 2020. – 23 с. – URL : <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/Analitichnyj-zvit.-Rejtyngy-prozorosti-ta-pidzvitnosti-mist-2020-1.pdf>

4. Комарова К.В. Ключові принципи забезпечення транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування / К.В. Комарова, Н.В. Ковальчук // Аспекти публічного управління. – 2021. – Том 9, № 2. – С. 28 – 34.